

REGIONALE OPLEIDINGSSCHOOL WEST-FRIESLAND

ZELFEVALUATIE

APRIL 2009

De onderstaande zelfevaluatie is gebruikt in het aanvraagdossier toetsing van de ROWF om de accreditatie "opleidingsschool" te verkrijgen. De nummering van de hoofdstukken is integraal overgenomen uit het aanvraagdossier.

3. Gegevens ten behoeve van de beoordeling van de samenwerkingsovereenkomst van de opleidingsschool: de zelfevaluatie

3.1 Relatie tussen doelstellingen en programma

3.1.1 Doelstellingen

Lang is gedacht dat een goede vakstudie automatisch zou garanderen dat de afgestudeerde leraar leerprocessen van leerlingen goed zou kunnen begeleiden. Afgelopen decennia heeft het besef terrein gewonnen dat pedagogisch-(vak)didactische scholing en praktijkervaring een belangrijk deel is van de opleiding tot leraar. Het begrip competentie vormt het centrale element in de visie van lerarenopleidingen. De lerarenopleidingen bereiden studenten voor op een adequate beroepsuitoefening, waardoor zij leren te functioneren in de beroepspraktijk; het onderwijs.

De basis van het competentiegericht opleiden wordt gevormd door het leren vanuit werksituaties, met het doel theorie en praktijk te verbinden. Het werken in de praktijk gaat hand in hand met het ontwikkelen van een kennisbasis, met reflectie op de theorie en op de relevantie daarvan voor het praktisch handelen. Hiermee voorkomt de opleiding een mogelijke valkuil bij competentiegericht opleiden, namelijk dat de ondervonden ervaringen in het werk de inhoud van de studie bepalen, in plaats van het leraarsvak in de breedte.

De ROWF realiseert in oostelijk West-Friesland een regionale opleidingsschool, waarbij alle scholen voor VO (Atlas College en Scholengemeenschap Tabor in Hoorn, RSG Enkhuizen, Martinuscollege Grootebroek, Praktijkschool West-Friesland) samen met een drietal lerarenopleidingen in Amsterdam (HvA Onderwijs en opvoeding, VU onderwijscentrum en UvA Instituut voor de lerarenopleiding) opleidingstrajecten aanbieden voor onderwijsfuncties.

De opleidingsschool is gericht op het samen opleiden en professionaliseren van personeel, nieuw en zittend. De opleiding, begeleiding en verdere professionalisering vindt plaats op school en op het instituut.

Als visie hanteert de ROWF:

"Uitgangspunt voor de Regionale Opleidingsschool is leren; individueel leren en leren van en met elkaar.

Het betreft actief en zelfstandig leren van de student, de aankomende docent, de net gestarte docent, de meer ervaren docent, het onderwijsondersteunend personeel, de teams, de schoolleiding, de organisatie en de leerling."

De visie op leren is concreet vertaald in verschillende leeractiviteiten die worden voorbereid op de scholen en het instituut.

De getrainde opleiders, zowel van de school (schoolopleider en werkbegeleider) als van de opleiding (instituuopleider), overzien de totale beoogde ontwikkelingsgang naar startbekwaamheid van de docent in opleiding om van daaruit op het juiste niveau en tijds de ontwikkeling te stimuleren.

Opleiden in de school levert zo een bijdrage aan de opleiding van startbekwame leraren, zodat zij kwaliteit leveren op het gebied van vakkennis (inhoud en vakdidactiek), sociale, pedagogische, com-

municatieve en reflectieve vaardigheden. Afgestudeerden dienen bovendien hun functioneren te kunnen expliciteren en legitimeren. Zij dienen zich ook na de studie professioneel verder te ontwikkelen.

De actieve participatie van de studenten aan het schoolleven enerzijds en de actieve participatie aan hun opleiding en begeleiding door de school anderzijds, draagt er aan bij dat opleiden in de school het leren binnen de school stimuleert. Medewerkers worden actief betrokken bij het werken en leren van deze studenten in de rol van begeleider, als expert die studenten kunnen raadplegen of als medeonderzoeker. Op deze wijze draagt opleiden in de school bij aan verdere ontwikkeling van de school en de professionalisering van de zittende leraren.

Dit uitgangspunt krijgt vorm en inhoud in het regionaal opleidingsplan dat als richtinggevend kader dient voor de schoolopleidingsplannen.

In het *visiedocument* voor de Regionale Opleidingsschool West-Friesland wordt aangegeven hoe bovenstaande doelstellingen worden uitgewerkt. De concrete uitwerking is beschreven in het Regionaal Opleidingsplan dat kaderstellend is voor de schoolopleidingsplannen.

3.1.2 Het curriculum van de tweedegraads opleidingen van de HvA Onderwijs en Opvoeding

Het bachelorprogramma is verdeeld in een major van 210 studiepunten en een minor van 30 studiepunten. De minor is een keuzeonderdeel in het 4^e jaar van de opleiding, ter verdieping, verbreding of verrijking van de individuele beroepsprofilering.

De major vormt de basisopleiding. HvA Onderwijs en Opvoeding geeft het competentiegericht opleiden vorm in vier curriculumpijlers:

- De curriculumpijler '*Vak en vakdidactiek*' is gericht op de systematische ontwikkeling van kennis en vaardigheid in het schoolvak en de bijbehorende vakdidactiek. De inhoud is voor de meeste vakgebieden inmiddels bepaald in de landelijk vastgestelde kennisbasis; uiteindelijk zal dat voor alle vakken het geval zijn. De omvang van deze pijler in het curriculum is 96 studiepunten (40% van de totale opleiding).
- Tijdens het *Werkplekleren (WPL)* in de school staat een brede ontwikkeling in de praktijk op alle competentiegebieden centraal. In het Werkplekleren in de school krijgt de student 'leertaken' (een vorm van open, flexibele opdrachten) aangereikt, waarbij het zichtbaar toepassen van in de lessen vak/vakdidactiek en in de Algemene Beroepsvoorbereiding (ABV) aangeleerde theorie vereist wordt. Deze pijler bestaat uit 60 studiepunten (25% van de totale opleiding), start in het 1^e jaar en neemt elk jaar in omvang toe.
- *Algemene beroepsvoorbereiding (ABV)*. Hierin worden studenten voorbereid op de pedagogische, onderwijskundige en didactische aspecten van het beroep. De inhoud is bepaald in de landelijk vastgestelde generieke kennisbasis. Deze pijler omvat 24 studiepunten (10% van de totale opleiding).
- Het *Metawerk* is de plaats waar de ervaringen uit de verschillende curriculumpijlers samenkomen en de student reflecteert op zijn ontwikkeling. De student maakt jaarlijks een POP en doet regelmatig verslag van zijn ontwikkeling in zijn portfolio. Het Metawerk omvat 18 studiepunten (7,5% van de totale opleiding).

Onderdeel van de major zijn verder nog:

- Keuzepunten (3 studiepunten), geprogrammeerd in het 2^e jaar, maar in feite te behalen gedurende de gehele hoofdfase;
- Het afstudeerproduct in het 4^e jaar (9 studiepunten). Dit afstudeerproduct bevat een onderzoekscomponent en een ontwikkelcomponent. In het afstudeerproduct tonen studenten aan dat zij op bachelorniveau kunnen denken en handelen en komen de kennis en ervaring uit de vier pijlers samen.

Uitstroomprofielen

Vanaf het cohort 2006 kiezen de studenten van de meeste opleidingen aan het begin van hun derde jaar voor één van de twee uitstroomprofielen "havo/vwo" of "beroepsonderwijs". Het gekozen uitstroomprofiel komt tot uitdrukking in de volgende programmaonderdelen:

- Binnen de pijler vak/vakdidactiek wordt het vakonderdeel in het 3e jaar geheel of gedeeltelijk profielspecifiek ingevuld; de mate waarin kan per vak verschillen.
- Het werkplekleren in het 3^e jaar zal in de meeste gevallen geheel, maar in ieder geval met een minimum van 30 %, plaatsvinden in een onderwijstype passend bij het profiel;
- Het werkplekleren in het 4e jaar en het afstudeerproduct vinden geheel binnen een bij het profiel passend onderwijstype plaats.

Minoren

Er worden tenminste drie minoren aangeboden die specifiek passen binnen de profielen, te weten in ieder geval één minor voor het havo/vwo-profiel (de minor 'Werken in het havo/vwo') en twee minoren voor het beroepsonderwijsprofiel (de minoren 'Werken in het vmbo' en 'Werken in het mbo'). In alle drie profielminoren wordt aandacht besteed aan het thema 'zorg'. Daarnaast wordt de afdelingspecifieke minor 'de docent als coach' aangeboden. In deze vier minoren vindt ongeveer 50% van de ontwikkeling van de student binnen het praktijkgedeelte op de opleidingsschool plaats.

Naast het werkplekleren (25% van het curriculum) hebben studenten de gelegenheid om de volgende elementen uit hun opleiding op de Regionale Opleidingsschool West-Friesland onder deskundige begeleiding vorm en inhoud te geven:

- De vakdidactische uitwerking van de pijler 'vak en vakdidactiek' in de hoofdfase en het praktijkgedeelte van het vakdidactisch dossier in de afstudeerfase;
- 75% van de pijler 'Algemene beroepsvoorbereiding';
- Het onderdeel 'intervisie' uit de hoofdfase van de pijler metawerk (= 17% van het totaal aantal studiepunten dat voor metawerk beschikbaar is);
- De keuzepunten uit de hoofdfase (3 studiepunten);
- Het afstudeerproduct (9 studiepunten);
- 20% van het vakonderdeel in het 3^e jaar van de opleiding (30 studiepunten), het gedeelte dat profielspecifiek wordt ingevuld;
- 50% (15 studiepunten) van de profielspecifieke minor of de afdelingsspecifieke minor.

Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan de eis dat minimaal 40% van het curriculum op de opleidingsschool wordt uitgevoerd.

Het *Regionale Opleidingsplan* geeft hierover het volgende aan:

In de afgelopen jaren is het werkplekleren, door scholing van schoolopleiders en werkbegeleiders en een intensievere samenwerking inhoudelijk verdiept.

Het werkplekleren is competentiegericht en volgt de opzet zoals beschreven in de "leidraden werkplekleren".

Naast het werkplekleren zijn er ABV onderdelen die in samenwerking uitgevoerd worden door de scholen en de opleiding. In de loop van het project zijn 3 pilots uitgevoerd door een team van docenten van de school en van de HvA.

Evaluatie van de pilots laat de meerwaarde zien van het uitvoeren van delen van het curriculum in de regio, door een team van schooldocenten en HvA docenten.

In de profielfase (jaar 3 en 4) zijn mogelijkheden voor samenwerking:

- scholen geven opdrachten voor een afstudeeropdracht, begeleiden en beoordelen mede
- er zijn experimenten op opleidingscholen om minoren (studieonderdeel van een half jaar in de laatste fase van de studie) grotendeels op de opleidingscholen uit te voeren.

In de scholen wordt gewerkt met leerwerktaken, waarbij de opdracht vanuit de school komt of vanuit de leervragen van de student. Van de taken moet zowel de school als de student profijt hebben. De keuze van de leerwerktaken maakt het mogelijk stages schoolspecifiek te maken. In alle leerwerkactiviteiten vraagt, met name voor de 2e graads studenten, het vak en de vakinhoud bijzondere aandacht. Hoewel het onderwijs in de vakinhoud (en vakdidactiek) plaats vindt op het instituut wordt in de leerwerktaken ook de vakdidactische component duidelijk meegenomen.

3.1.3 Het curriculum van de eerstegraads opleidingen van het Instituut van de Lerarenopleidingen (ILO) van de UvA

De eerstegraads lerarenopleiding is een duale opleiding. Studenten volgen een vaste dag per week onderwijs op het ILO. De andere dagen werken zij op een stageschool – dat kan ook een betaalde werkplek zijn – en bereiden zij hun lessen en colleges voor. Dit praktijkdeel van de opleiding omvat 30 studiepunten, de helft van de totale studielast.

Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan de eis, dat minimaal 40% van het curriculum op de opleidingsschool wordt uitgevoerd.

In het praktijkdeel geven studenten minimaal 120 uur zelfstandig les, waarvan de helft in de bovenbouw van havo/vwo. Gedurende minimaal één rapportperiode dragen zij de volledige verantwoordelijkheid voor een klas, van de instap van les 1 tot en met de rapportvergadering.

Naast hun lestakingen observeren studenten bij collega's binnen en buiten de vaksectie, nemen ze deel aan regulier werkoverleg en sociale (ook buitenschoolse) activiteiten, en voeren ze voor de school of in hun schoolvak kleine ontwikkeltaken uit. In het laatste deel van hun opleiding werken studenten in de vorm van een Ontwerpopdracht en een Profielopdracht aan twee grote ontwikkeltaken.

Het onderwijsprogramma op het ILO is 'integraal' van opbouw. Daarmee wordt bedoeld dat:

- er sprake is van samenhang tussen de opeenvolgende colleges op de instituutsdag;
- er door het programma heen 'leerlijnen' lopen die zich over perioden uitstrekken;
- de beoordeling van de producten die studenten aan het einde van een periode aan hun opleidingsteam voorleggen, niet uitmondt in het 'afstrepen' van taken, modules of competenties maar in het opmaken van een tussenbalans.

Twee onderdelen van de opleiding vormen hierop een uitzondering; supervisie en professioneel spreken. Dit zijn onderdelen die studenten afzonderlijk afronden; ze vinden plaats buiten het reguliere rooster.

In het begin van de opleiding ligt de nadruk op de ambachtelijke kanten van het leraarschap.

Veel colleges hebben een trainingskarakter. Studenten vullen hun 'gereedschapskist' met werkmodellen, werkvormen en onderzoeksinstrumenten en werken aan hun onderwijskundige en vakdidactische kennisbasis.

Dit deel van de opleiding is relatief aanbodgestuurd, al is er aan het einde van elke periode 'open ruimte' die door studenten en opleiders samen geprogrammeerd wordt. In de loop van het eerste semester neemt de zelfsturing ook toe, onder meer doordat studenten zelf bepalen hoe zij – binnen gegeven kaders - hun portfolio verder aanvullen.

In de tweede helft van de opleiding neemt de zelfsturing verder toe. Dit deel is overwegend vraaggestuurd: studenten dragen zelf een ontwerpvraag aan, verwerven zelf een profielopdracht en bepalen zelf met welke proeven van bekwaamheid zij hun portfolio voltooien.

De opleiding kent in grote lijnen drie typen colleges met elk een eigen functie en karakter: de A-colleges (voor allen), de T-colleges (per team, dus heterogeen) en de V-colleges (de vakgroep).

In het eerste semester openen studenten in de eerste drie weken hun instituutsdag met een voor alle teams gemeenschappelijke inleiding op thema's die in de eerste en tweede perioden centraal staan. In deze A-colleges staat conceptuele kennis (theorie) centraal.

In de teambijeenkomsten werken studenten, in hun eigen opleidingsteam, actief aan de verwerving van kennis en vaardigheden die voor het leraarschap belangrijk zijn. In het eerste semester hebben deze colleges een hoog trainingskarakter. Ze worden afwisselend verzorgd door een onderwijskundige en een van de vakdidactici uit het team, waarbij geregeld sprake is van *teamteaching*.

In de vakgroepen werken studenten van eenzelfde vak samen met hun vakdidacticus aan de verwerving van vakspecifieke methoden en concepten.

Op de opleidingsscholen komen studenten gemiddeld een dagdeel per twee weken bijeen in de zogeheten schoolgroep. In de schoolgroep wordt ingezoomd op schoolspecifieke vraagstukken. Het programma wordt verzorgd door de schoolopleider(s) en de vaste instituutsbegeleider op school. De studielast van de schoolgroep komt ten laste van het praktijkdeel.

Bij het programmeren van het onderwijs is gewerkt met een aantal leerlijnen. Deze moeten een geleidelijke opbouw van belangrijke beroepsvaardigheden bevorderen. Er worden vijf leerlijnen onderscheiden:

- Een vaardighedenlijn, die studenten onderwijskundig en vakdidactisch 'gereedschap' aanreikt en hen traint in het gebruik ervan.
- Een conceptuele lijn, die ervoor moet zorgen dat theorie voldoende en op de juiste momenten aanbod komt.
- Een reflectielijn, die reflectie moet borgen als een onophoudelijk proces maar die ook overlap in en een overdaad aan reflectie moet voorkomen.
- Een onderzoekslijn, bedoeld om de aandacht voor onderzoek te borgen en een goede opbouw van onderzoeksvaardigheden te programmeren.
- Een ontwerplijn, bedoeld om studenten vanaf het begin van de opleiding te laten werken met de empirische cyclus als leidraad voor onderzoekend handelen. Door de mini-ontwerpen die in het eerste semester in het portfolio worden opgenomen, ervaren studenten dat ontwerpen niet altijd iets omvangrijks en complex hoeft in te houden. Tegelijkertijd worden zij zo voorbereid op de 'meesterproef' die zij in het tweede semester afleggen.

Op de scholen dragen geschoolde schoolopleiders samen met ILO-opleiders zorg voor afstemming van school- en opleidingsactiviteiten.

Opleidingsactiviteiten die op school uitgevoerd worden zijn:

- schoolgroepbijeenkomsten (een voor de ROWF-scholen gezamenlijk stage-ondersteunend programma)
- ontwerpen van een lessenserie op school; studenten samen met hun begeleiders
- werken aan een onderzoeksopdracht gericht op vak/onderwijs/schoolontwikkeling (profielproduct).

In het kader van de 'Regionale Opleidingsschool Westfriesland' *ontwerpen* studenten van het ILO *onderwijs* samen met hun begeleiders en schoolopleiders. Het ondersteunend onderwijs hierbij wordt niet zoals gebruikelijk op het ILO aangeboden, maar op scholen in West-Friesland. Dit gebeurt in partnerschap door een docent (onderwijskundige) van het ILO samen met een of meer schoolopleiders.

Begeleiders en schoolopleiders ondervinden de volgende voordelen van deze opzet:

- Ze zijn nauw betrokken bij de ontwerpactiviteiten van hun studenten; ze kunnen direct bijsturen / adviseren / ondersteunen / etc.
- Ze kunnen hun deskundigheden goed benutten in de begeleiding van de student, denk aan:
 - o grondige kennis van leerlingen ('beginsituatie')
 - o grondige schoolvakkennis en routine in het aanbieden ervan aan leerlingen
 - o veel ervaring met de organisatorische kant van het aanbieden/uitvoeren van een ontwerp.
- Ze vergroten hun inzicht op dit terrein als mede vaardigheden waarmee je kunt werken aan het ontwerpen en evalueren van je eigen onderwijs.

Idealiter is er een match tussen de 'eigen' ontwerpvrage van de student en een ontwerpvrage die de begeleider / vaksectie / team of afdeling heeft.

3.1.4 Het curriculum van de eerstegraads opleidingen van het Onderwijscentrum VU

De inhoud van de opleiding is gebaseerd op een document van de gezamenlijke lerarenopleidingen, waarin de door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) geformuleerde competenties het uitgangspunt vormen. De opleidingsdidactiek is omschreven als ontwikkelingsgericht, vakgericht en samen.

Om de studeerbaarheid te vergroten, heeft de universitaire lerarenopleiding van het Onderwijscentrum VU de competenties vervolgens vertaald naar vijf rollen van de docent: ontwerper, uitvoerder, pedagoog, teamlid en professional. Voor elke rol zijn eindtermen geformuleerd.

Ontwerper: Binnen deze rol leert de student lessen te ontwerpen op basis van weloverwogen keuzes. Hierbij moet rekening worden gehouden met opvattingen over leren en onderwijzen, de vertaling van vak naar schoolvak en het belang van effectieve communicatie met leerlingen.

Uitvoerder: Binnen deze rol leert de student leerlingen te begeleiden bij het leerproces, door goede contacten met de leerlingen te onderhouden en leiding te geven aan groepen leerlingen.

Pedagoog: Binnen deze rol leert de student leerlingen van verschillende leeftijden en met verschillende achtergronden en levensovertuigingen te stimuleren in hun verdere ontwikkeling als persoon. Daarbij gaat het om identiteitsontwikkeling en leren participeren in een democratische samenleving. De student begeleidt leerlingen in hun functioneren in de klas en op school.

Teamlid: Binnen deze rol leert de student te functioneren als collega, de school naar buiten te vertegenwoordigen en samen te werken. Ook verdiept de student zich in zijn werknemerschap.

Professional: Binnen deze rol leert de student zijn/haar eigen ontwikkeling te sturen, inclusief de ontwikkeling in de eigen discipline. Deze rol houdt ook in: het reflecteren op en onderzoek doen naar vragen en dilemma's die bij de andere rollen naar boven komen. Daarom is ook het praktijkonderzoek ondergebracht in deze rol. De rol van de professional krijgt aandacht in de *peergroup* bijeenkomsten, het onderdeel vakdidactiek en het praktijkonderzoek.

De rollen zijn een praktijknabije uitwerking van de SBL-competenties. De vijf rollen omvatten de kennis en de vaardigheden die studenten nodig hebben om een rol goed te kunnen vervullen en beschrijven ook de motivatie en persoonskenmerken die bijdragen aan succesvolle beroepsuitoefening.

Het programma van de eerstegraads lerarenopleiding bestaat uit vijf programmaonderdelen:

1. *Algemene didactiek/pedagogiek, inclusief het werken in peergroups (9 studiepunten)*

Tijdens colleges en workshops wordt aandacht besteed aan onderwijskundige en pedagogische inzichten en de verbinding daarvan met eigen leservaringen van de student. Reflectie is hierbij een belangrijk instrument. Dit studieonderdeel gaat over de vijf rollen (uitvoerder, ontwerper, pedagoog, teamlid en professional). De student kiest in overleg met zijn/haar begeleider in welke volgorde het onderwijs over de rollen uitvoerder, ontwerper, pedagoog en teamlid zal worden gevolgd. De gekozen volgorde past bij de ontwikkeling van de student.

2. *Vakdidactiek (9 studiepunten)*

In dit onderdeel worden de rollen vakspecifiek ingevuld. Vakspecifieke en vakdidactische inzichten worden uitgediept en verbonden met de leservaringen van de student. Hierbij wordt vakinhoudelijk voortgebouwd op het masterniveau dat de studenten reeds hebben.

3. *Praktijk (30 studiepunten)*

De student besteedt de helft van zijn/haar opleidingstijd aan de werkervaring, die gedurende het gehele jaar parallel loopt aan algemene didactiek/pedagogiek en vakdidactiek. Zo is een optimale wisselwerking tussen theorie en praktijk mogelijk. Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan de eis, dat minimaal 40% van het curriculum op de opleidingsschool wordt uitgevoerd.

In de praktijk wordt, met ondersteuning van de werkbegeleiders, aandacht besteed aan de vijf rollen.

4. Praktijkonderzoek (8 studiepunten)

In het praktijkonderzoek onderzoekt de student op een systematische en wetenschappelijk verantwoorde wijze een vraag ontleend aan zijn eigen onderwijspraktijk.

5. Verdieping (4 studiepunten)

Dit programmaonderdeel stelt de studenten in staat zich in een bepaald aspect van het leraarschap nader te bekwamen.

De afgelopen jaren is het 'Opleiden in de School' gerealiseerd. Met de betrokken scholen is, op basis van de reeds lang bestaande samenwerkingsrelatie een verandering in de verdeling van verantwoordelijkheden gerealiseerd. Een deel van de opleiding wordt

door de school verzorgd en onder eindverantwoordelijkheid van het instituut, is de school medebeoordelaar.

Instituut en school geven samen de professionalisering van docenten uit de scholen tot opleiders vorm. Voor elke opleidingsschool fungeert een van de opleiders uit het

Onderwijscentrum als relatiebeheerder.

Een voorbeeld van een leerwerktaak is het verrichten van een grote opdracht op school. Deze opdracht, behorende bij de rollen, komt in de plaats van de rolbijeenkomsten op het instituut. De rol van teamlid/collega wordt door alle studenten op school uitgevoerd. Studenten krijgen een rolomschrijving, de rubrics (aandachtspunten om hun doorgaande ontwikkeling te beschrijven) en kernvragen die in het portfolio aan de orde moeten komen. Er is één introductiebijeenkomst op het instituut.

3.1.5 Samenvatting

Voor *studenten* betekent opleiden in de school concreet: leren in, over en voor de praktijk.

Leer(werk) activiteiten van studenten vinden plaats:

- in het werk, op school
- buiten het werk, op school (op de eigen locatie of op een ander locatie van de regionale opleidingsschool)
- buiten het werk, op het instituut.

Voor het leerplan betekent dit dat er, naast het wat, hoe, wanneer, waarom van de verschillende leeractiviteiten aandacht is voor de plaats van de leeractiviteiten en de samenhang tussen de activiteiten op locatie, meer regionaal en op het instituut. Op deze wijze ontstaat een betekenisvolle leeromgeving waarbinnen een directe koppeling plaatsvindt tussen theorie en praktijk, die aansluit bij de fase waarin de lerende zich bevindt én waarbinnen voorbeeldgedrag ten aanzien van leren (voor)gespiegeld wordt.

De ROWF biedt maatwerk aan de deelnemers van het opleidingstraject. Door de diversiteit van de scholen en de ontwikkelingen daarbinnen wordt aan onderwijspersoneel in opleiding een veelzijdige leeromgeving geboden

Voor het *personeel op de school* betekent het enerzijds de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen als begeleider, als opleider, als ontwikkelaar en als beoordelaar. Anderzijds betekent actieve participatie aan activiteiten van de studenten verdere ontwikkeling van de eigen professionaliteit als docent. Daar waar docenten als team werken aan het ondersteunen van het leren van leerlingen kunnen studenten, als lid van zo'n team niet alleen een bijdrage leveren aan de inhoudelijke ontwikkelingen van het team maar ook aan de ontwikkeling van het team zelf. Op deze wijze wordt ook de ontwikkeling van de professional als teamspeler ondersteund.

Een bijdrage aan schoolontwikkeling wordt gegenereerd door het verbinden van individuele professionalisering met activiteiten gericht op ontwikkeling van de organisatie.

Op deze wijze draagt opleiden in de school bij aan kwalitatief beter opgeleide leraren en aan professionelere scholen.

3.1.6 Matrix van leeractiviteiten, begeleiders en plaats van uitvoering

Leeractiviteit	Ontwerper	Focus (inhoudelijk)	Begeleider	Plaats
Onder afnemende begeleiding uitvoeren van taken die horen bij het beroep van docent	Vakbegeleider/ werkbegeleider schoolopleider	<ol style="list-style-type: none"> 1 Leerdoelen student gericht op vak of domein. 2 Het leerplan voor de leerling en de wijze waarop dat vorm krijgt. 3 Opvattingen van de school over eerste twee punten 4 Leerlingenzorg. 	Vakbegeleider/ werkbegeleider	werkplek student
Studenten werken in de school aan grote opdrachten (leerwerk-taken).	Schoolopleider/ instituuopleider	<ol style="list-style-type: none"> 1 SBL competenties 2 Schooleigen formulering daarvan 	<i>Vorbereiden:</i> schoolopleider/ instituuopleider <i>Uitvoeren:</i> vak- begeleider/ werkbegeleider	<i>Vorbereiding:</i> regionale opleidings- school <i>Uitvoering:</i> werkplek student
Activiteiten gericht op (leren) reflecteren en samen leren	Schoolopleider/ instituuopleider	<ol style="list-style-type: none"> 1 Reflectievaardigheden (en kennis daarover) 2 Zelfsturing leren 3 Samenwerkend leren 	Werkbegeleider/ coach	regionale opleidings- school
Studenten werken in school, samen met docenten, aan opdrachten gericht op het (leren) doen van onderzoek aan de eigen praktijk.	Schoolopleider/ instituuoplei- der/ studenten Op basis van schoolproblemen	<ol style="list-style-type: none"> 1 Zicht krijgen op praktijkproblemen en vragen 2 Leren voorbereiden, uitvoeren en rapporteren onderzoek in en aan de eigen praktijk (ondersteunen implementatie t.b.v. schoolontwikkeling) 3 	<i>Vorbereiden:</i> instituuoplei- der/ schooloplei- der/ vakbegeleider <i>Uitvoeren:</i> schoolopleider/ instituuoplei- der/ vakbegelei- der	<i>Vorbereiding:</i> instituut en/of regionale opleidings- school <i>Ondersteuning uitvoering:</i> regionale opleidings- school <i>Uitvoering:</i> werkplek student
'Klinische lessen' door studenten voor docenten	Schoolopleider/ instituuoplei- der/ studenten	<ol style="list-style-type: none"> 1 Actuele ontwikkelingen op het gebied van inhoud of pedagogisch-didactische aanpak 2 Actuele ontwikkelingen in onderwijsbeleid 	<i>Vorbereiden:</i> instituuoplei- der/ schooloplei- der/ vakbegeleider <i>Uitvoeren (af- hankelijk thema):</i> schoolopleider/ instituuoplei-	<i>Vorbereiding:</i> instituut en/of regionale opleidings- school <i>Ondersteuning uitvoering:</i> regionale opleidings-

Leeractiviteit	Ontwerper	Focus (inhoudelijk)	Begeleider	Plaats
			der/ werkbegeleider/ vakbegeleider	school <i>Uitvoerin:</i> regionale opleidings- school of werkplek student
Instituuts- gebonden				Instituut

3.2 Samenhang programma

Het programma van de Regionale Opleidingsschool West-Friesland is gebaseerd op de opleidingsactiviteiten van de Hogeschool van Amsterdam Onderwijs en Opvoeding, het Instituut van de Lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam en van het Onderwijscentrum van de VU. Elk van deze instituten brengt haar eigen expertise en werkwijze in. Binnen de samenwerking met de VO scholen is de geformuleerde visie en doelstelling leidend.

Uit het *visiedocument van de ROWF* :

“Er wordt door de scholen en de opleidingsinstituten gezamenlijk gewerkt aan de kwaliteit van het leren, van het begeleiden en van de organisatie- en visieontwikkeling. De scholen zien het project ‘Regionale Opleidingsschool’ eveneens als een middel om de onderwijsontwikkeling en het daar op gerichte personeelsbeleid, o.a. instroom, te versterken. Het opleiden van de studenten samen met het onderwijsveld is voor de lerarenopleidingen een vernieuwende vorm, die recht doet aan de kenmerken van competentiegericht opleiden en beoordelen.”

Om de afstemming tussen de scholen en de instituten te garanderen werkt de Regionale Opleidingsschool West-Friesland volgens de volgende principes:

- Leren gebeurt op basis van een persoonlijk ontwikkelingsplan in een passende leeromgeving;
- Begeleiding geschiedt door geschoolde werkbegeleiders en instituutsbegeleiders gericht op het opleiden van studerenden;
- De beoordeling is ontwikkelingsgericht;
- De student krijgt op basis van een POP een advies omtrent een passende werkomgeving binnen of buiten de ROWF.

De ROWF biedt maatwerk aan de deelnemers van het opleidingstraject. Door de diversiteit van de scholen en het scala aan ontwikkelingen in die scholen wordt aan onderwijspersoneel in opleiding een veelzijdige leeromgeving geboden, zoveel mogelijk passend bij hun leerbehoefte.

Studenten leren in de praktijk het leraarschap. Dit proces van leren gebeurt op verschillende plaatsten. Op de schoollocatie in de klas, maar ook buiten de klassensituatie en op het opleidingsinstituut. De leeractiviteiten van de studenten krijgen vorm via verschillende soorten opdrachten (taken). Deze taken zijn zo ontworpen dat ze de rode draad vormen van het gehele leerwerktraject van de student op school. Dit betekent dat de verschillende typen opdrachten aan de ene kant onderling afgestemd zijn en dus samenhang vertonen, anderzijds is de samenhang gerealiseerd door de opdrachten af te stemmen op het gehele curriculum van de opleiding. In het leerwerktraject van de studenten is er aandacht voor een zorgvuldige oriëntatie op de school en schoolcultuur, de leerlingen en het beroep van leraar en dus óók aandacht voor niet lesgevende taken waarmee zij later als docent te maken krijgen.

De begeleiding bestaat uit het gezamenlijk voorbereiden van deze activiteiten, bewust ‘modellen’¹, geven van feedback en morele steun. De begeleiding hierbij krijgt in de loop van de opleiding geleidelijk een ander karakter; van sturend observerend naar zelfstandig lesgeven.

¹ Bewust ‘modellen’ is bewust optreden als rolmodel voor de student door de opleider/begeleider: hij verduidelijkt wat hij doet en waarom hij dat zo doet, hij legt uit hoe hij nadenkt over zijn onderwijs, omgang met leerlingen etc. en welke keuzes hij maakt. Op deze wijze kan hij met de student in gesprek komen over de basis van het handelen en het redeneren over dat handelen als docent.

In *Leertaken in het werkplekleren* wordt in leertaak A1 'Lesgeven de eerste stap' de student in de uitvoering gestuurd door de volgende opdrachten:

- Observeer gericht lessen. Gebruik lesplanformulier 1 als "kapstok" en beschrijf waargenomen onderdelen zoals leerdoelen, tijdsindeling, leerlingactiviteiten, docentactiviteiten, hulpmiddelen enz.
- Bespreek observaties na met de betreffende docent en/of een medestudent. Leg de observaties en de nabespreking ervan vast (portfolio!).

De samenhang tussen bovengenoemde activiteiten die voortvloeien uit de leertaken wordt geborgd door de structuur van de begeleiding en de aard van de opdrachten.

Het Regionaal Opleidingsplan geeft het volgende aan over de leerwerktaaken:

Voor de leerwerktaaken kan de school als opdrachtgever fungeren. De uiteindelijke formulering van de leerwerktaak is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de schoolopleider en instituutopleider, in overleg met de student.

De studenten worden bij het uitvoeren van de opdracht in de dagelijkse praktijk begeleid door de werkbegeleider/vakbegeleider en daarnaast door een schoolopleider en eventueel een instituutopleider. In deze begeleiding is met name aandacht voor het 'op maat maken' van de leerwerktaak voor de individuele student aansluitend bij diens POP. Daarnaast gaat het in de begeleiding om steun bij de reflectie op het eigen handelen en de ontwikkeling daarvan en op de opvattingen over dat handelen (de manier waarop studenten erover nadenken en erover praten). Ten behoeve van de verdere ontwikkeling worden verschillende bronnen gebruikt, waaronder praktijkkennis uit de school naast concepten vanuit de opleiding. Instructie en groepsbijeenkomsten vormen waar nodig een onderdeel van deze begeleiding.

Mede door de opzet van de begeleidingsstructuur ontstaat een directe koppeling tussen theorie en praktijk.

Voor de student is de samenhang gerealiseerd doordat deze activiteiten op locatie gecentreerd zijn. Tevens is het mogelijk aan te sluiten bij de fase van de ontwikkeling van de student.

In de *Handleiding werkplekleren 2008-09* wordt naast de indeling in drie bekwaamheidsniveaus (hoofd fase-, afstudeer- en startbekwaam) een aantal fasen van betrokkenheid onderscheiden: Met behulp van het zogeheten *betrokkenheidsmodel* ontstaat een beeld in hoeverre iemand vordert in het ontwikkelen van competenties. Dit model gaat er van uit dat iedereen die geconfronteerd wordt met een nieuwe situatie die bepaalde handelingen vereist, een aantal fasen doorloopt om competent te kunnen handelen. In elke fase staat het betrokken zijn op (hoofdzakelijk) één aspect van de situatie centraal.

fase 1: ik-betrokkenheid. In dit stadium is de student bezig met zichzelf, hoe hij overkomt, met de eigen rol en hoe hij zichzelf zo handig mogelijk kan 'redden'. Hierbij passen ook de principes van het eerste bekwaamheidsniveau: oriënteren, observeren, assisteren, nog weinig zelfstandig opereren.

fase 2: taak-betrokkenheid. Pas wanneer er meer zelfvertrouwen is, kan de student meer systematische aandacht hebben voor zijn taken. Nog steeds staat het 'ik' van de student centraal, maar dan gericht op het goed uitvoeren van zijn taak en de ontwikkeling van zijn kennis en vaardigheid. Hierbij passen: plannen, analyseren en zelfstandig actief zijn.

fase 3: leerling-betrokkenheid. Wat is goed onderwijs voor deze leerlingen? In deze fase overstijgt de

student de pure ambachtelijkheid en gaat nadenken over de zin van onderwijs met het oog op de specifieke leerlingengroep die hij voor zich heeft, de verschillen tussen leerlingen, etc. In de activiteiten zijn nu duidelijk het analyseren, systematisch plannen, reflecteren en zelfstandig handelen te herkennen, zoals dat past bij het niveau van de LiO-vaardigheid/bekwaamheid.

fase 4: school-betrokkenheid. Wanneer de student voldoende vaardigheid en zekerheid heeft ontwikkeld op vakmatig, didactisch en pedagogisch gebied ontstaat er ruimte om aandacht te geven aan de bredere context van zijn lessen. Hoe wordt onderwijs vormgegeven in deze (school)organisatie en hoe functioneer ik daarin? Hoe ontwikkel ik mij tot professioneel medewerker? De school en de omgeving daarvan, het onderwijs als geheel komen in beeld. De student kan een bijdrage gaan leveren aan het team, de schoolorganisatie en het vormgeven van nieuwe onderwijskundige concepten, etc. Hierin komt het startbekwame beheersingsniveau van de competenties in beeld: de bijna-docent toont zich standpuntbepalend, professioneel alternatieven overwegend, zowel individueel als in overleg met anderen handelend.

3.3 Instroom

De ROWF biedt maatwerk aan elke student. Iedere student schrijft een Persoonlijk ontwikkelplan. In dit Pop geeft de student aan waar zijn leerbehoefte ligt en op welke wijze hij activiteiten wil ontwikkelen om aan deze leerbehoefte te werken.

Uit de *interne evaluatie dieptepilot ROWF*:

In een opleidingsschool wordt 'een leven lang leren' nagestreefd. Niet alleen aan leraren-in-opleiding, maar ook aan werkbegeleiders, schoolopleiders en onderwijsmanagers is daarom gevraagd in welke mate zij momenteel een goed inzicht hebben in het eigen competentieprofiel. De antwoorden zijn gegeven volgens een vierpuntsschaal (1: niet, 2: in geringe mate, 3: in redelijke mate, 4: in hoge mate).

Tabel 6.5 Inzicht van werkbegeleiders, schoolopleiders en onderwijsmanagers in eigen competentieprofiel

	Gemiddelde score enquête 1	Gemiddelde score enquête 2
Leraren-in-opleiding	3.4	3.4
Werkbegeleiders	3.3	3.3
Schoolopleiders	3.7	3.3
Onderwijsmanagers	3.5	3.3

De leraren-in-opleiding geven aan in redelijk hoge mate inzicht te hebben in het eigen competentieprofiel.

Het Pop is voor zij-instomende studenten en andere studenten die een individueel programma volgen een uitvloeisel van hun intakegesprek of EVC procedure. In het intakegesprek of de EVC procedure krijgt de student op basis van eerder verworven competenties (elders verworven competenties) een zoveel mogelijk op zijn leerbehoefte afgestemd opleidingsprogramma aangeboden.

Deze individuele trajecten zijn geborgd in de opleidingsschool, volgens de in paragraaf 3.2 genoemde principes.

Uit de *intakebrochure deeltijdopleidingen HvA Onderwijs en Opvoeding*:

Met alle nieuwe deeltijdstudenten wordt een intakegesprek gevoerd, op basis waarvan een studiecontract wordt opgesteld. Voor deeltijdstudenten die bij aanvang van de studie al op (bijna) hbo-niveau functioneren, en daarom graag in aanmerking komen voor een (verkort) opleidingsstraject op maat, is het mogelijk deel te nemen aan een EVC-procedure. EVC staat voor het Erkennen van Verworven Competenties. Eerder verworven competenties (door vooropleiding of relevante werkervaring) leiden tot verkorting van de studieduur.

De studenten van de gezamenlijke ULO's, die een doctoraal of master diploma hebben voor een schoolvak, zijn zonder meer toelaatbaar tot de 1^e graads lerarenopleiding.

De studenten volgen een oriëntatiecursus die zij met voldoende resultaat moeten afronden. Met studenten die geen oriëntatiecursus hebben gevolgd houdt de vakdidacticus een intakegesprek om na te gaan of de student een realistisch beeld heeft van het voortgezet onderwijs, het beroep van docent en de eigen geschiktheid voor het leraarschap.

Voor specifieke groepen instromers wordt in een assessment nagegaan of zij op basis van EVC's in aanmerking komen voor vrijstellingen.

In grote lijnen geldt deze procedure ook voor het ILO.

Door de diversiteit van de scholen is het voor het opleidingsbureau mogelijk een passende match te maken tussen de student en de opleidingschool.

Het opleidingsbureau heeft een coördinerende functie binnen de regionale opleidingschool. Bovendien bewaakt het bureau de kwaliteit van de activiteiten die betrekking hebben op het opleiden in de school. De taken, bevoegdheden en criteria voor de kwaliteitsbewaking zijn gebaseerd op de algemene uitgangspunten die zijn vastgelegd in het 'Visiedocument Regionale Opleidingschool West-Friesland'.

Om de *student* te kunnen plaatsen in een passend leerwerktraject, moet het opleidingsbureau weten:

- welke leervraag de student van de tweedegraads opleiding heeft, gekoppeld aan de onderzoeksopdracht, het persoonlijk ontwikkelingsplan en de profielkeuze in leerjaar 3 en 4;
- welke leervraag de eerstegraads student heeft, gekoppeld aan de onderzoeksopdracht en het persoonlijk ontwikkelingsplan;
- wat de interesse is met het opdoen van ervaring van de verschillende onderwijsconcepten;
- wat het competentieprofiel van de student is, inzichtelijk te maken aan de hand van bijvoorbeeld het portfolio.

De *opleidingsinstituten* faciliteren de instituutsbegeleiders in voldoende mate, zodat een goede afstemming met de schoolopleiders wordt verwezenlijkt.

Verder dienen de instituten ervoor te zorgen:

- dat elke student over een POP beschikt (voor de tweedegraads opleiding is dat vanaf het tweede leerjaar);
- dat elke student inzicht heeft in het persoonlijke competentieprofiel;
- dat de wensen van studenten inzichtelijk gemaakt zijn, ten behoeve van de 'matching' door het opleidingsbureau.

Het positieve effect dat uitgaat van het werken met het opleidingsbureau blijkt uit onderstaande gegevens uit de gehouden *interne evaluatie dieptepilot ROWF*:

Gedurende de pilot is een regionaal opleidingsbureau opgericht dat moet zorgen voor maatwerk wat betreft het plaatsen van leraren-in-opleiding op de betrokken scholen. Op de vraag in welke mate men er vertrouwen in heeft dat dit regionale opleidingsbureau in de toekomst gaat zorgen voor een verbetering van de plaatsing van studenten, reageert men (op een vierpuntsschaal) als volgt:

Tabel 7.2 Vertrouwen in regionaal opleidingsbureau

Vertrouwen van	Gemiddelde score enquête 1	Gemiddelde score enquête 2
Werkbegeleiders	3.0 (n=27)	3.5 (n=31)
Schoolopleiders	3.1 (n=7)	3.7 (n=7)
Onderwijsmanagers	3.3 (n=22)	3.3 (n=25)
Zittende docenten zonder taak in de opleidingschool	2.7 (n=21)	3.1 (n=10)

Was het vertrouwen ten tijde van enquête 1 al redelijk groot, ten tijde van enquête 2 is er een redelijke tot zelfs hoge mate van vertrouwen in het regionale opleidingsbureau.

Studenten worden door het opleidingsbureau adequaat verwezen naar een passende leerwerkomgeving, waar naast een gegarandeerde hoog kwalitatieve begeleiding ook een zinvolle invulling gegeven kan worden aan het leerwerktraject.

Voorbeeld van een *mailwisseling tussen een kandidaat-studerende en het opleidingsbureau*:

Van: A Bekelaar [mailto:Alice.Bekelaar@hva.nl]
Verzonden: woensdag 20 augustus 2008 15:42
Aan: Hans van der Linden
Onderwerp: Re: DIKLA in Westfriesland

Beste Hans,

De mail die je hebt gestuurd is voor mij een reminder want ik ben je helemaal vergeten te laten weten dat, als de mogelijkheid daar nog is, ik heel erg graag gebruik wil maken van de stageplek in Edam. Ik denk, mede doordat ik mij nog niet helemaal fit voel, dat het niet verstandig is voor mij om dual stage te gaan lopen. Is het mogelijk de stage in Edam ook 1 dag in de week te doen? Hopelijk ben ik niet te laat met reageren.

Groetjes Alice Bekelaar

Ps ook de dikla module zou ik graag weer met alle westfrieëse stagaires volgen.

Van: Hans van der Linden
Verzonden: woensdag 27 augustus 2008 14:47
Aan: 'A Bekelaar'
Onderwerp: RE: DIKLA in Westfriesland

Veel te laat natuurlijk mijn reactie Alice. Ik ben een aantal dagen weggeweest, en vandaag weer terug vandaar. Triade is nog een optie. Dat kan ook 1 dag in de week. Wat voor jou misschien een veel leukere optie is is de Praktijkschool in Grootebroek. Zij willen daar dit jaar een project "kas in de klas" opzetten en zouden daar graag een Biologiestudent bij in willen zetten. IK zie dat helemaal zitten voor je. Kan ook in één dag in de week, en natuurlijk doe jij gewoon DIKLA bij ons. Laat me even weten wat je wilt. Gr Hans.

Van: A Bekelaar [mailto:Alice.Bekelaar@hva.nl]
Verzonden: woensdag 27 augustus 2008 22:47
Aan: Hans van der Linden
Onderwerp: Re: RE: DIKLA in Westfriesland

Hoi Hans,

Je maakt het erg moeilijk voor mij! :) De praktijkschool in Grootebroek lijkt me erg leuk. Het is wel weer een eindje reizen maar ik denk dat ik dat er wel voor over heb. Ik hoor er graag wat meer van. Kun jij mij misschien al vertellen welke dag ik dan verwacht wordt op de stage. Ik werk namelijk bij de bloedbank (bijbaantje) en moet de dagen die ik beschikbaar ben voor oktober en verder opgeven.

Groetjes Alice

Van: Hans van der Linden
Verzonden: donderdag 28 augustus 2008 11:47
Aan: 'A Bekelaar'
Onderwerp: RE: RE: DIKLA in Westfriesland

Toch wel leuk moeilijk hoop ik! Als het goed is heb je twee stagedagen Alice, het is een kwestie van afspraken maken welke dag je besteedt aan de stage en welke niet. Ik bel de praktijkschool nog even op om te horen of ze voorkeur hebben, weet jij zo wat jullie stagedagen zijn? Gr Hans.

3.4 Afstemming vormgeving en inhoud van het programma

Op 4 terreinen vindt afstemming plaats tussen vormgeving en inhoud van het programma.

A. Ter ondersteuning van het leren op de opleidingsschool verschaffen de tweedegraads lerarenopleidingen van de HvA een standaardpakket van vier boeken aan de opleidingsscholen. Deze vier boeken geven de kennisbasis weer van het beroepsgedeelte van de opleiding (Algemene Beroepsvoorbereiding, zie paragraaf 3.1.2). Op iedere locatie is deze basisinformatie beschikbaar voor werkbegeleiders en schoolopleiders. Op de website van de opleiding is het studieprogramma opgenomen en zijn de gebruikte readers en handleidingen beschikbaar (www.hva.doo.nl).

Het pakket bestaat uit de volgende boeken;

- Ebbens, S. e.a., *Effectief leren, basisboek*, 2005, uitgeverij Wolters Noordhoff, Groningen
- Marzano, R. en W.Miedema *Leren in 5 dimensies*, 2005, uitgeverij Van Gorcum, Assen
- Van Geel, V., *De orde in orde vernieuwd*, 1995, uitgeverij Bekadidact, Baarn
- Harinck, F., *Basisprincipes praktijkonderzoek*, vierde druk 2008, uitgeverij Garant, Apeldoorn

Voor de inhoudelijke afstemming zijn de schoolopleider en de instituutopleider verantwoordelijk.

Uit de *interne evaluatie dieptepilot ROWF*:

Aan de onderwijsmanagers, instituutopleiders en schoolopleiders is in de tweede enquête gevraagd te reageren op drie stellingen t.a.v. de afstemming tussen scholen en opleidingen, waarbij men kon antwoorden op een 4-puntschaal: 1-helemaal oneens, 2-enigszins mee oneens, 3-enigszins mee eens, 4- helemaal mee eens. De gemiddelde scores van alle respondenten worden weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 3.5 Afstemming scholen en instituten

	Gemiddelde score enquête 2 (N=41)
Stelling 1	
De opleidingsscholen en de opleidingsinstituten verzorgen samen goede opleidingstrajecten voor docenten	3.3
Stelling 2	
De opleidingsscholen en de opleidingsinstituten verzorgen samen goede opleidingstrajecten voor andere onderwijsfuncties	2.3
Stelling 3	
Er is sprake van een goede afstemming tussen het opleidingsaanbod op de opleidingsscholen en de opleidingsinstituten	2.5

B. De leerlijn werkplekieren omvat een samenhangend pakket middelen en voorzieningen die een doorlopende ontwikkeling van de competenties door de student in de schoolpraktijk mogelijk maakt. De student werkt hier aan middels open flexibele opdrachten; de zogenaamde leertaken. In paragraaf 3.2 is de afstemming hiervan beschreven.

D. Competentiegericht opleiden wordt zowel in de lerarenopleidingen als de scholen op dezelfde wijze begeleid. Werkbegeleiders hebben een training gevolgd om studerenden te kunnen begeleiden.

Uit de *Training Begeleiding van leraren in opleiding*:

Het begeleiden van leraren – oriëntatie op rol

(twee dagdelen):

- Interactieve kennismaking met de eerste- en tweedegraads opleidingen
 - o Waartoe wordt opgeleid?
 - o Hoe zien de opleidingen eruit?
 - o Wat is mijn taak/rol als begeleider in relatie tot het gehele curriculum en andere opleiders / begeleiders?
- Formuleren persoonlijke leervragen en –doelen
 - o start opstellen POP
- Verkenning van instrumenten waarmee lio's op school aan de slag gaan
 - o Roos van Leary, instrumenten voor klassenmanagement, leerwerktaken, model didactische analyse
- Oefenen in vaardigheden die direct van belang zijn
 - o nader te bepalen samen met deelnemers; mogelijk observatiepracticum of kennismakingsgesprek

Training in begeleidersvaardigheden

(twee maal twee dagdelen)

- Training begeleidersvaardigheden, oefening in de volgende aspecten:
 - o Systematisch observeren
 - o Voeren van een begeleidingsgesprek ter voorbereiding en na afloop van een les
 - o Nabespreken van een les die je zelf niet gezien hebt
 - o Toepassen van verschillende soorten interventies in een gesprek
 - o Begeleiden en beoordelen a.d.h.v. portfolio en POP

3.5 Beoordeling en toetsing

De Regionale Opleidingsschool hanteert de toetsings- en beoordelingscriteria zoals die door de opleidingen in de Onderwijs- en examenregeling (OER) zijn vastgesteld.

Voorbeeld van de *regelgeving bij de HvA*:

Voor de tweedegraads opleidingen wordt uitgegaan van de regelgeving van de HvA.

De organisatie van de toetsing is vastgelegd in de Onderwijs- en examenregeling (OER) van de opleiding. In de studiegidsen zijn per onderdeel studiepunten, leerdoelen en toetsvormen vermeld. De studieresultaten van de studenten worden opgenomen in het studievolsysteem.

Studenten bewijzen met behulp van hun *portfolio* dat zij in staat zijn tot integratie van kennis, vaardigheden en houding op het vereiste competentieniveau. Studenten documenteren hun competentieontwikkeling met gevarieerd bewijsmateriaal.

In een *bekwaamheidsproef* toont de student aan competent te kunnen handelen in de beroepscontext. In de opleiding zijn drie bekwaamheidsproeven, aan het eind van iedere opleidingsfase (hoofd-fase, afstudeerfase en startbekwaam). Voor elke bekwaamheidsproef zijn in een handboek de onderdelen, eisen, procedure, instapvoorwaarden enz. uitvoerig beschreven. De proeven worden afgenomen door geschoolde assessoren. Zowel opleidings- als veldassessoren volgen een training tot assessor van zes dagdelen. Op dit moment zijn ongeveer 80 veldassessoren geschoold.

In bekwaamheidsproef 3 (niveau startbekwaam) toont de student aan op hbo-niveau te kunnen functioneren; deze bekwaamheidsproef bestaat uit drie onderdelen:

- het *afstudeerproduct*, beoordeeld door twee opleidingsdocenten met behulp van een beoordelingsmodel, waarin het bachelorniveau centraal staat.
- het *eindportfolio*, beoordeeld door de mentor. Daaronder ressorteren twee resultaten, te weten het eindportfolio inclusief het vakdidactisch dossier (verantwoordelijke: de mentor) en supervisie (verantwoordelijke: de supervisor).
- de *beoordeling van het LiO-traject*. Voor de beoordeling van ieder leerwerktraject wordt een format gebruikt wat gebaseerd is op de competenties, die per opleidingsjaar in specifieke leerdoelen zijn uitgewerkt. De beoordeling vindt plaats door de begeleider op de school en de instituutsbegeleider, waarbij de laatste eindverantwoordelijk is. Halverwege elk traject vindt er een op ontwikkeling gerichte (formatieve) tussenevaluatie plaats.

Binnen de ULO is een toetsingskader vastgesteld voor de beoordelingspraktijk van de opleiding. Deze is er op gericht dat de studenten de kwaliteit van hun eigen werk leren te bewaken en kritisch te beoordelen. Met behulp van de eindkwalificaties kunnen zij zelf (leren) beoordelen of ze van de verschillende bekwaamheden het vereiste niveau hebben bereikt.

De opleiding hanteert de volgende beoordelingsmomenten:

1. *algemene didactiek/pedagogiek, vakdidactiek, praktijk* (twee maal per jaar en aan het einde van de opleiding, met behulp van het digitale portfolio)
2. *praktijkonderzoek*. De voortgang van het praktijkonderzoek wordt bewaakt in verplichte werkcolleges en gevolgd door individuele coaching. De beoordelingscriteria zijn vastgelegd in een beoordelingslijst.
3. *verdieping*. Dit onderdeel wordt beoordeeld op grond van een opdracht die een student heeft uitgevoerd.

De beoordelingscriteria worden per onderdeel/opdracht vastgesteld.

In het opleidingsteam van de ILO wordt aan het einde van elke periode de ontwikkeling van de studenten besproken op basis van het digitaal portfolio. De kernonderdelen van het digitaal portfolio zijn:

- * praktijkdeel
- * groei en groeivermogen
- * pedagogisch-didactisch handelen
- * kennisbasis
- * ontwerpen en ontwerponderzoek
- * bijdrage schoolvak- of schoolontwikkeling

Voor ieder onderdeel wordt een apart beoordelingsinstrument gebruikt.

Begeleiders hebben een taak t.a.v. toetsing en beoordeling van studerenden, afgeleid van de rol die zij hebben in het kader van beoordelen en begeleiden van de student.

Uit de notitie *begeleidingsstructuur*:

Taken	IO	SO	WB	VB
Ontwikkelt instrumenten voor (zelf)beoordeling van professionele bekwaamheden.	x	x		
Draagt bij aan het beoordelen van studerenden op hun geschiktheid.	x	x	x	x
Stimuleert studerenden tot reflectie op hun ervaringen, tot zelfverantwoordelijkheid voor hun leerproces en tot zelfbeoordeling van hun vorderingen.	x	x	x	X

De formele eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling en de diplomering van de student ligt bij het opleidingsinstituut.

De instituutsopleider stelt de beoordeling definitief vast, mede op basis van eigen waarnemingen en aan de hand van een gezamenlijk advies van de schoolopleider en de werk/vakbegeleider.

4 Inzet van personeel

4.1 Kwantiteit personeel

Uitgangspunten begeleidingsuren

De ROWF heeft een document vastgesteld waarin staat beschreven hoeveel uren in de jaartaak voor een werkbegeleider, vakbegeleider en schoolopleider worden opgenomen.

Tevens staat in dit document opgenomen welke taken de werkbegeleider, vakbegeleider en schoolopleider dienen uit te voeren.

Uit notitie "Begeleidingsstructuur, taken en rollen begeleiders, toebedeling begeleidingsuren":

	Schoolopleider	toelichting
basis	160 uur per jaar	– Schoolopleiders spelen voor de hogerejaars studerenden en LIO-ers een beperkte rol door intervisie met een groep studerenden en gesprekken met individuele studerenden indien dat noodzakelijk blijkt. Voor deze begeleidingstaak en voor overleg, scholing en ontwikkelwerk t.a.v. opleiden in de school heeft de schoolopleider een basis in de taakbelasting van 160 uur op jaarbasis.
1 ^e gr	60 uur per jaar	– Indien de schoolopleider een schoolgroep van eerstegraads studerenden leidt en aan het schoolopleidersoverleg deelneemt, wordt 60 uur op jaarbasis opgenomen.
1 ^e jr	40 uur per jaar (groep van 8 studenten)	– Schoolopleiders spelen de belangrijkste rol bij de begeleiding van eerstejaars studenten van de HvA. De SO heeft 40 uur nodig om de organisatie, intake en intervisie te regelen en de leerwerktaken en ABV-presentaties te regelen en beoordelen.

	Werkbegeleider *	toelichting
basis	40 uur per jaar	– Voor de begeleidingstaak en voor overleg, scholing, beoordeling en intervisie heeft de werkbegeleider een basis in de taakbelasting van 40 uur op jaarbasis.
	40 uur per jaar	– Voor begeleidende taken gekoppeld aan de student. Bij de begeleiding van meer studenten door dezelfde werkbegeleider geldt een aangepast aantal begeleidingsuren.

* werkbegeleider/coach/vakbegeleider; wanneer een vakbegeleider een deel van de begeleiding overneemt, gaan daar uren naar toe (wet van de communicerende vaten).

Begeleidingscapaciteit

Over de laatste twee jaar zijn er op de scholen ruim 200 werkbegeleiders en 18 schoolopleiders voor begeleidingstaken aangesteld.

Inzet werkbegeleiders

De ROWF stelt zich ten doel om het aantal werkbegeleiders op elke school op peil te houden door nieuwe werkbegeleiders te trainen. Op deze wijze wordt de capaciteit van de begeleiding afgestemd op de ambitie van de ROWF voor het aantal te begeleiden studerenden.

Inzet schoolopleiders

De ROWF heeft als doelstelling om op elke locatie twee getrainde schoolopleiders te hebben. Dit vanuit het oogpunt om de continuïteit binnen het opleidingsteam op een locatie te waarborgen. De schoolopleiders ontwikkelt samen met de docent van het opleidingsinstituut een aantal modules en voeren deze gezamenlijk uit op de locatie voor een jaargroep van studenten van een opleiding. Het betreft de volgende modules: 'Opgroeien en de school', 'Didactiek en klassenmanagement', 'Leerlingbegeleiding' en 'Ontwerpen'.

Inzet instituutsopleiders

Op elke school vormt de instituutsopleider een tandem met de schoolopleider.

Uit de Management Review van de HvA:

Direct vanaf de start van het werken met opleidingsscholen in 2001 hebben de afdeling vo/bve en de betrokken scholen ervoor gekozen om te werken met een model waarin een schoolopleider (een docent van de school) en een instituutsopleider (een lerarenopleider) een tandem vormen. Deze tandem heeft allereerst als taak de infrastructuur ten behoeve van het opleiden in de school te ontwikkelen en vervolgens het opleiden zelf ter hand te nemen. Deze tandem wordt ook wel het 'opleidingsteam' genoemd. Dit opleidingsteam zorgt voor de organisatorische en inhoudelijke kant van het leren en werken van studenten in de onderwijspraktijk. Zij creëren leerwerkplekken die aansluiten bij de opleiding, zoeken begeleiders en overleggen met de leidinggevenden (directie, afdelingsleiders, kernteamleiders) hoe studenten in opleiding een bijdrage kunnen leveren aan de onderwijsontwikkeling, personeelsontwikkeling en ontwikkeling van de organisatie. De werkwijze zoals beschreven bij de HvA is vergelijkbaar met de opzet die gehanteerd wordt door ILO en Onderwijscentrum VU.

4.2 Kwaliteit personeel

Uitgangspunt begeleiding aan studerenden

De ROWF stelt zich ten doel om elke studerende te koppelen aan een begeleider. Hierbij worden de onderstaande uitgangspunten gehanteerd, zoals die op 22 september 2008 door de stuurgroep zijn bekrachtigd.

Uit stuurgroepbesluit van 22 september 2008:

1. De werkbegeleider (WB) is zo veel als mogelijk is ook vakbegeleider(VB);
2. In het geval dat de werkbegeleider niet in hetzelfde vakgebied van de studerende werkt, wordt er een vakbegeleider aan de studerende gekoppeld. De vakbegeleider (VB) biedt de studerende een oriëntatie op het vakdidactisch denken, de ontwikkelingen in de vakdidactiek en de vakdidactische bronnen. Hij stelt de studerende fysiek in staat om lessen te geven en verzorgt, in samenspraak met de werkbegeleider lesopdrachten. De WB begeleidt de algemene voortgang m.b.t. de verwerving van competenties en de persoonlijke ontwikkeling van de student. De werkbegeleider is verantwoordelijk voor de beoordeling van de student, gehoord hebbend de vakbegeleider. Bij de eerstegraads studenten dient een eerstegraads docent/werkbegeleider de eindverantwoording te hebben bij de beoordeling van het praktijkdeel op de school.
3. Het uitgangspunt is dat een getrainde werkbegeleider ieder jaar minimaal één student begeleidt, ongeacht of dit een student van het eigen vakgebied is. Zo maken we optimaal gebruik van de training en ontstaat een doorgaande lijn van progressie in begeleidingsvaardigheden van de WB. De WB wordt daartoe óf gekoppeld aan een vakbegeleider óf hij speelt een rol tijdens de inductiefase van nieuwe docenten.
4. Aanvullend is besloten dat eerstegraads studenten worden begeleid door eerstegraads docenten op de schoollocatie.

Kwaliteit werkbegeleiders

De ROWF stelt elk jaar nieuwe werkbegeleiders in de gelegenheid om een training te volgen. Daarnaast biedt de ROWF de werkbegeleiders een training aan om kennis over het begeleiden op te frissen.

Tevens ligt er een programma klaar om de werkbegeleiders een verdiepingstraining aan te bieden die meer ingaat op de opleidingscomponent, waardoor de werkbegeleider in staat zal zijn om de theorie van de opleiding te verbinden met de praktijk, de leervraag van de student en in staat is dit uit te werken in een leertaak of leerwerktaak.

Kwaliteit schoolopleiders

De ROWF verwacht van de nieuwe schoolopleiders dat zij een schoolopleiderstraining volgen. Daarnaast biedt de ROWF de gelegenheid om aan het Velon registratietraject deel te nemen.

Uit de in company-training "*De schoolopleider, actief leren en ontwikkelen op school*":

Na het volgen van de training zijn de deelnemers in staat om:

- leerwerkplekken voor leraren in opleiding in te richten, in samenspraak met de werkbegeleiders en schoolleiding
- instrumenten om het actief leren op school te bevorderen te benutten,
- toe te zien op de vervulling van voorwaarden binnen de school,
- problemen, knelpunten en relevante ontwikkelingen m.b.t. het actief leren op school te signaleren,
- over die mogelijkheden en knelpunten te communiceren, alsook over opleidingsvisie en opleidingsdidactiek van de school en van het project dieptepilot 'Regionale Opleidingsschool West-Friesland',

- de schoolleiding te adviseren m.b.t. het actief leren op school,
- begeleiders, coaches, leraren in opleiding en anderen te informeren m.b.t. opleiden in de school,
- leiding te geven aan een team van schoolbegeleiders en eventueel schoolopleiders,
- een regionaal kennis- en ervaringsnetwerk van schoolopleiders te kunnen benutten.

Kwaliteit instituutsopleiders

Instituutsopleiders krijgen de gelegenheid om een training op maat te volgen.

Uit: Scholingstraject voor instituutsopleiders:

Dit traject is bedoeld voor medewerkers van de lerarenopleidingen die participeren in een opleidingsschool.

Belangrijk in deze scholing is dat de deelnemers leren werken met instrumenten, die kunnen worden ingezet op drie niveau's:

- Versterken van het leren van studenten: leerwerktaken, kritische situaties, beoordeling.
- Versterken van het leren binnen de school: visie op en didactiek van het opleiden.
- Versterken van vernieuwingen in het proces van de school: beleidsontwikkeling en uitvoeren.

Gedurende de opleiding zijn de deelnemers onderzoekend bezig en werken systematisch aan het formuleren en oplossen van een actueel probleem of het ontwikkelen van een product voor het opleiden in hun school.

Kwaliteit management

Speciaal ten behoeve van het management van de opleidingsschool is er een tweedaagse workshop 'De schoolleider en de opleidingsschool' beschikbaar.

Visie op professionalisering

Het visie document van de ROWF geeft aan dat opleiden, professionaliseren en innoveren onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Een leven lang leren krijgt gestalte door in het Persoonlijk ontwikkelingsplan dat ook voor zittend personeel geldt in het kader van de eigen competentie ontwikkeling. Begeleiders van studerenden werken aan de eigen deskundigheidsontwikkeling.

Borging van deskundigheid

De borging van deskundigheid ligt verankerd in het volgen van trainingen en het houden van periodieke overleggen. Op de scholen verzorgen de schoolopleiders ongeveer zeven bijeenkomsten met de werkbegeleiders, waarvan twee intervisie en één evaluatiebijeenkomst. De ontwikkeling als schoolopleider en werkbegeleider wordt opgenomen in het persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) dat in het jaarlijkse gesprek wordt besproken. De schoolopleiders en werkbegeleiders hebben regelmatig overleg met de instituutsopleider over de vorderingen van de studenten en de kwaliteit van de producten.

Daarnaast ondersteunt de coördinator van het opleidingsbureau de schoolopleiders en geeft adviezen. Dit gebeurt aan de hand van ondersteuning in trainingen, het gezamenlijk houden van modules voor groepen studenten en het deelnemen aan vier gezamenlijke bijeenkomsten per jaar.

5 Studiebegeleiding

De *begeleidingsstructuur* van de Regionale Opleidingsschool West-Friesland is opgezet vanuit het oogpunt dat de studerende altijd begeleid wordt door beide partners, dus een opleider van de lerarenopleiding en een begeleider van de school. Daartoe functioneert het begeleidingssysteem met de instituutsopleider, schoolopleider en werkbegeleider op een adequate wijze. Als de werkbegeleider geen docent is uit hetzelfde vakgebied als de student, wordt er een vakbegeleider ingeschakeld die de student begeleidt bij de directe les- en vakgebonden activiteiten.

Uit de *interne evaluatie dieptepilot ROWF*:

Studenten zijn in algemene zin tevreden over de begeleiding die zij binnen het opleiden in de school krijgen. Gegevens uit de survey onder 60 studenten die hun leerwerktraject op een opleidingsschool van de ROWF lopen (gedeeltelijk non-respons door geen of verkeerde invulling) tonen aan dat ca. 65 à 70 procent redelijk tot zeer tevreden is over de begeleiding op opleidingsscholen. Iets meer dan de helft van de ondervraagden vindt de begeleiding redelijk tot goed aansluiten bij het eigen competentieniveau.

Vraag	Hoge mate	Redelijke mate	Geringe mate	Niet
<i>In welke mate ben je over het geheel genomen tevreden over de begeleiding die door je werkbegeleider ontvangt?</i>	25 (41.7%)	16 (26.7%)	6 (10%)	2 (3.3%)
vraag	Hoge mate	Redelijke mate	Geringe mate	Niet
<i>In welke mate vind je dat de begeleiding die je op school momenteel ontvangt aansluit bij je huidige competentieniveau?</i>	13 (21.7%)	19 (31.7%)	9 (15%)	5 (8.3%)

De uitvoering van opleidingsonderdelen op de schoollocatie wordt altijd vormgegeven door een opleider van de lerarenopleiding en minimaal één schoolopleider. Naast het feit dat de meerwaarde hiervan benut wordt, garanderen de partners hiermee ook dat aan de eisen ten aanzien van de einddoelen van het opleidingsonderdeel wordt voldaan.

De *reactie van een studente* op de uitvoering van een opleidingsonderdeel op locatie.

Menig medestudent benijdt mij om de cursus 'opgroeien en de school op locatie'.

Waar mijn medestudenten naar eigen zeggen verveeld zitten te luisteren naar hun docent op de HVA, maak ik kennis met allerlei verschillende schoolsoorten. En dat niet alleen: ik heb contact met de bijbehorende leerlingen, hoor gastdocenten praten en voer gesprekken over allerlei situaties die zich in het onderwijs kunnen voordoen. Wat doe ik met een leerling die naar mij toe komt met zijn problemen, terwijl ik hem niet verder kan helpen? Hoe ontwikkelt een adolescent zich en welke problemen kunnen zich daarbij voordoen? Hoe ga ik om met regels? Waarom zijn er eigenlijk regels?

Positief is ook, dat we door gesprekken met leerlingen dichterbij hun belevingswereld komen te staan. Je kunt wel discussiëren met je medestudenten, wat ongetwijfeld ook heel waardevol is. Maar

nog beter is om erachter te komen hoe leerlingen tegenover bepaalde situaties staan waar je als (beginnend) docent mee te maken krijgt. Hoe denkt die groep pubers die straks tegenover je zit nou eigenlijk over regels? En hoe kun je daar op in spelen? Je zult je als docent goed moeten kunnen inleven in leerlingen. Iets wat ik heel goed leer bij deze cursus en mijns inziens ontbreekt bij de parallelcursus op de HVA.

Als ik nogmaals de keus zou moeten maken tussen deze variant en de reguliere op de HVA, zou ik zonder twijfel de cursus op locatie volgen!

Groet,
Natasja Kristel

De studieloopbaanbegeleiding vindt op alle opleidingen plaats door de inzet van een mentor. De studievoortgangbegeleiding op de locaties is in handen van de schoolopleider en de instituutsoopleider.

De *informatievoorziening* omtrent de opleiding en de begeleiding vindt plaats via de website van de opleidingen (o.a. het OER, de studiegidsen en handleidingen), de website van de ROWF waarin links naar de scholen en locaties zijn aangebracht, een elektronische leeromgeving (Blackboard of BSCW) en via e-mail. De behaalde resultaten zijn voor studenten beschikbaar via een digitaal registratiesysteem.

6 Interne kwaliteitszorg

6.1 Evaluatie resultaten

De opleidingsonderdelen van het curriculum die op de opleidingsschool worden uitgevoerd worden meegenomen in het algemene kwaliteitszorgbeleid van de opleiding. Hierdoor is de evaluatie van deze onderdelen adequaat gedekt.

De Regionale Opleidingsschool heeft tweemaal een interne evaluatie door middel van een webenquête gehouden in juni-augustus 2007 en juni 2008. De kernvraag die daarbij beantwoord diende te worden was: 'In hoeverre heeft de projectorganisatie haar doelen bereikt?' De volgende groepen zijn benaderd voor het invullen van de webenquêtes: leraren-in-opleiding, werkbegeleiders, schoolopleiders, zittende docenten zonder taak in de opleidingsschool, onderwijsmanagers, instituutopleiders en andere medewerkers van instituten met een taak in de opleidingsschool (bijv. trainers of stuurgroepen).

Ten behoeve van de evaluatie heeft naast de webenquêtes een interviewronde plaatsgevonden met stakeholders binnen de ROWF.

Ten behoeve van de kwaliteitszorg is een rapportagesystematiek voor de Regionale Opleidingsschool West-Friesland opgesteld. Dit ontwikkelde instrument wordt op de diverse ROWF-locaties gebruikt om effectief te rapporteren over de ontwikkeling en uitvoering van de uitgangspunten van ROWF. Daardoor kunnen op centraal ROWF-niveau verbeteracties worden ingezet.

Voorbeeld uit 'Rapportagesystematiek voor de ROWF van november 2008:

Rapportage over begeleidings- en beoordelingsstructuur voor studenten

Hier gaat het om (rapportage over) de begeleiding en beoordeling van studenten die in goede onderlinge samenwerking gerealiseerd moet worden. De beoordeling ligt uiteindelijk bij de instituten, maar met input van alle begeleiders tijdens het hele leerwerktraject van studenten. Deze input moet voor alle betrokkenen inzichtelijk vastgelegd, d.w.z. gedocumenteerd worden door de diverse begeleiders. Daarom is het volgende onderscheid gemaakt:

- Rapportage over begeleidingsstructuur
- Rapportage over documentatie van voortgang en beoordeling van leerwerktrajecten (in het onderstaande wordt dit niet nader uitgewerkt)

Rapportage over de begeleidingsstructuur

Het Oplissteam rapporteert over de concretisering van de begeleidingsstructuur, via het schoolopleidingsplan en een halfjaarlijkse tussenrapportage.

De IO (eventueel i.s.m. de leidinggevende) vult de rapportage aan met de structuur van begeleiding en beoordeling van het instituut.

Op termijn kan het Opleidingsbureau mogelijk een coördinerende rol spelen bij organisatie van en evaluatie/rapportage over de begeleidingsstructuur.

De rapportage leidt tot inzicht in de uitvoerbaarheid van de structuur, en eventuele verbeteracties, voor alle betrokkenen: studenten, werkbegeleiders, vakbegeleiders, mentoren, vakdidactici, het tandem SO + IO, en bij de start ook het Opleidingsbureau.

wie rapporteert waarover	in welke vorm	aan wie geadresseerd, waartoe	terugrapportage adressanten
Oplisteam (aanvullend io + TL) over kwaliteit en uitvoer- baarheid van begelei- ding: - taakverdeling; - planning, facilitering	nov: tussenrapportage april-mei: in schoolop- leidingsplan	aan - wb,vb, mentoren - Opleidingsbureau - Stuurgroep	Stuurgroep aan Oplisteams en Opleidings- bureau
check uitvoerbaarheid via: halfjaarlijkse gesprekken met - <i>wb, vb, mentoren, vd</i> - <i>studenten</i> of: meetinstrument? (+gesprek over uitslag?)	evaluatie + planning verbeteracties nov-dec: t.b.v. - bijstelling tijdens leer- jaar; - voor instituten moge- lijk ook ivm. nieuw be- grotingsjaar april-mei: + inrichting begeleiding voor nieuwe jaar in OP	t.b.v.: <i>begeleiders en Oplei- dingsbureau: (berede- neerd) zicht op veran- deringen</i> <i>Stuurgroep:</i> - vergelijking van rap- portages /OP van di- verse Oplisteams - PM: consequenties voor andere planpro- cedures	t.b.v.: centrale planning / verbeteracties obv. vergelijking van de div. rap- portages

Het Opleidingsbureau verzorgt vanaf juli 2009 een halfjaarlijkse rapportage van rendementsgegevens ten aanzien van instroom, doorstroom en uitstroom. Deze gegevens worden aangevuld met een onderzoek naar de kwaliteit van schoolopleidingsplannen, begeleiding en leerwerktaken.

6.2 Maatregelen tot verbetering

Een betere communicatie naar studenten over evaluatieresultaten en daarop gebaseerde verbeteracties zal de bereidheid van studenten om mee te doen aan evaluaties zeker vergroten en daarmee de respons verhogen.

Eind 2008 zijn in het kader van het project Dieptepilot van de ROWF aanbevelingen gedaan over het borgen van de kwaliteit van de begeleidings- en beoordelingsstructuur. De relevante aanbevelingen worden in het schooljaar 2009-2010 opgenomen in het Regionaal Opleidingsplan en/of de schoolopleidingsplannen.

6.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

In de onder 6.1 genoemde interne evaluatie zijn de medewerkers en studenten betrokken. De volgende tabel laat zien hoeveel mensen een oproep hebben gehad en hoeveel ingevulde vragenlijsten retour zijn ontvangen.

Tabel 1.2a Eerste webenquête: Responspercentages per doelgroep

	Aangeschreven	Respons	Percentage
Studenten	176	118	67 %
Werkbegeleiders	130	37	24 %
Schoolopleiders	11	7	63 %
Onderwijsmanagers	47	31	66 %
Zittende docenten zonder taak in de opleidingsschool	93	24	26 %
Instituutopleiders	26	6	23 %
Totaal	483	223	46 %

Tabel 1.2b Tweede webenquête: Responspercentages per doelgroep

	Aangeschreven	Respons	Percentage
Studenten	130**	40	31 %
Werkbegeleiders	229	31	14 %
Schoolopleiders	16	7	44 %
Onderwijsmanagers	82	26	32 %
Zittende docenten zonder taak in de opleidingsschool	109	11	10 %
Instituutopleiders	33*	8	24%
Totaal	599	123	21 %

* een gedeelte van deze groep heeft zich niet herkend in de vragen en daarom de enquête niet ingevuld

** het eigenlijke aantal was 180, maar van ongeveer 50 studenten bleek het e-mailadres niet te kloppen

Onder de alumni van de lerarenopleidingen van de HvA en ILO is in opdracht van de Regionale Opleidingsschool West-Friesland in juli 2008 een onderzoek gedaan. Aan het kwalitatieve onderzoek is deelgenomen door 108 alumni, breed gespreid over de afstudeerrichtingen.

Het onderzoek is gericht op het verkrijgen van informatie over:

- de mate van satisfactie in de huidige werkring;
- hoe de lerarenopleidingen kunnen bijdragen om naar tevredenheid te kunnen functioneren als startbekwaam beroepsbeoefenaar;
- de mate van tevredenheid over het werkgeverschap van de huidige organisatie;
- de motivatie t.a.v. hun keuze voor al of niet werken in het onderwijs;
- het perspectief dat zij hebben t.a.v. hun carrière.

Mede op grond van commentaren van respondenten is via internet naast de objectieve gegevens over opleiding en loopbaan ook gevraagd om in hun eigen woorden in te gaan op een aantal vragen en thema's die op hun concrete situatie van toepassing zijn. De (min of meer) gepersonifieerde vragenlijsten zijn dus in internetvorm aan de respondenten ter beschikking gesteld met het verzoek daarop te reageren.

Het onderzoek resulteerde in bruikbare gegevens ten aanzien van het oordeel over de lerarenopleidingen (rapportcijfer van 6,9 gemiddeld), de redenen om na het afstuderen in het onderwijs te gaan werken, de mate waarin men tevreden is over het werk, de ervaringen met de begeleiding en de mogelijkheden voor professionalisering voor startende beroepsbeoefenaren alsmede de binding van de onderwijsgeevenden aan het onderwijs en hoe de aantrekkelijkheid van het onderwijs kan worden verbeterd.

7 Sterkte/zwakte analyse

Deze analyse heeft betrekking op de vier onderdelen van het beoordelingskader.

- 3 Programma
- 4 Inzet van personeel
- 5 Voorzieningen
- 6 Interne kwaliteitszorg

Sterke punten

- A. Er is in West-Friesland een kwalitatief en kwantitatief goed functionerende regionale opleidingsschool gerealiseerd.
- B. De ROWF heeft een richtinggevende visie die bij alle partners kaderstellend is.
- C. De ROWF heeft een concreet regionaal opleidingsplan dat de basis vormt voor de opleidingsplannen van de afzonderlijke scholen. Het regionale opleidingsplan verbindt de ontwikkelingen op de afzonderlijke scholen en geeft ruimte voor schoolspecifieke ontwikkelingen.
- D. De ROWF kent een grote diversiteit aan partners waardoor een veelzijdige leeromgeving voor de student gerealiseerd wordt.
- E. De wederzijdse beïnvloeding van de opleidingsscholen en de lerarenopleidingen leidt tot sterke integratie van de theorie en de praktijk en tot aanpassing van de inhoud en de uitvoering van het curriculum.
- F. De ROWF heeft een opleidingsbureau ingesteld als aanspreekpunt voor studenten, opleidingen en scholen.
- G. Naast de opdracht die aan het opleidingsbureau is toegeschreven – adequaat inspelen op vraag en aanbod van studerenden en scholen, toename van het aantal leerwerktaken en van het aantal studenten dat voor onze leeromgeving kiest – speelt het opleidingsbureau ook de rol van vraagbaak, van inspiratiebron, van aanjager en monitor van processen die bij en tussen de partners plaatsvinden.
- H. De Regionale Opleidingsschool West-Friesland leidt in het kader van de dieptepilot aanmerkelijk meer studenten op dan voor de eigen personeelsbehoefte noodzakelijk is. De belangrijkste reden dat dit is gerealiseerd, is dat de grote diversiteit van leeromgevingen een aantrekkingskracht is voor studenten.
- I. Het grote volume en de inbreng van de studenten leidt tot een herkenbare bijdrage aan de ontwikkeling van onderwijs en organisatie. Hiermee verwerven zij een geaccepteerde en gewaardeerde positie in de school.
- J. De jaarlijkse banenmarkt vergroot in de regio kennis over het werken in het onderwijs en levert een groeiende groep potentiële zij-instromers op.
- K. Veel docenten zijn tot werkbegeleiders getraind. Per locatie zijn daarnaast twee getrainde schoolopleiders actief. De rol van het OPLIS-team en de taakbeschrijving van de afzonderlijke teamleden is helder omschreven. Dit geeft duidelijkheid naar de student en de organisatie.
- L. Een groot aantal docenten is opgeleid tot veldassessor. Naast hun rol in de opleidingsschool, worden zij ook ingezet bij de beoordeling van beginnende docenten en potentiële zij-instromers.
- M. Versterking van o.a. de vaardigheid tot het begeleiden en beoordelen van studerenden en startende docenten en de ontwikkeling van een kritische, reflectieve, onderzoekende houding leidt tot een versterkte professionalisering van het onderwijsgevend personeel.
- N. De in het kader van opleiden in de school ontwikkelde deskundigheid van docenten en leidinggevenden wordt ook ingezet voor onderwijsontwikkeling en organisatieontwikkeling. Deze vliegwielerwerking levert ook een meerwaarde op voor de leerlingen en voor de schoolorganisatie.

- O. Alle betrokkenen bij de opleidingsschool worden voldoende gefaciliteerd, waardoor eisen gesteld kunnen worden ten aanzien van de gewenste kwaliteit met betrekking tot de begeleiding.
- P. De uitval van startende docenten is vrijwel nihil onder degenen die in de opleidingsschool zijn opgeleid en binnen de scholen zijn aangesteld, in vergelijking met zij-instroomers en instroom van andere scholen. Een verklaring is ons inziens de adequate begeleidingsstructuur en de goede verbinding tussen de curriculumonderdelen van de lerarenopleiding en de opleidingsschool.
- Q. Er worden jaarlijks meerdere activiteiten georganiseerd om kennis te delen, om voorbeelden van good-practice uit te wisselen en de betrokkenheid van het management te vergroten. Hierdoor is de cohesie tussen de partners van de ROWF versterkt.
- R. De bijdrage van de Regionale Opleidingsschool West-Friesland aan regionale, landelijke en internationale bijeenkomsten wordt blijkens reacties van externen gewaardeerd en de resultaten zijn ook voor anderen bruikbaar.

Zwakke punten

- A. Het werken aan de ontwikkeling van de Regionale Opleidingsschool en het opleveren van producten en regelingen heeft het inzicht verschaft dat de transfer naar de schoolorganisatie niet vanzelfsprekend is. Er is sturing nodig om die transfer tot stand te brengen. Het is onvoldoende als in de beschrijving van taken en verantwoordelijkheden binnen de opleidingsscholen en lerarenopleidingen hieraan aandacht wordt besteed: voortdurend moeten de betrokkenen op scholen en instellingen zich bewust zijn van dit transferproces. Er is dus een relatie tussen de ontwikkeling van de Regionale Opleidingsschool en de ontwikkeling van de partnerinstellingen.
- B. Het regionale opleidingsplan is kaderstellend voor de schoolopleidingsplannen. Nog niet alle schoolopleidingsplannen zijn conform deze kaderstelling uitgewerkt.
- C. Het grote aantal studerenden (ca. 300) in onze opleidingscholen en de benodigde capaciteit voor de begeleiding van docenten in opleiding vraagt veel van de beschikbare begeleidingscapaciteit bij vak- en werkbegeleiders en schoolopleiders. Dit vraagt op schoolniveau voortdurend inspanning voor het op peil houden van de benodigde capaciteit.
- D. De balans tussen het belang van de student en de organisatie kan bij schaarste verstoord raken.
- E. De borging van de kwaliteit van de regionale opleidingsschool vraagt een meer systematische en structurele aanpak op de afzonderlijke locaties.